

POSTANOWIENIE

Dnia 1 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Joanna Lemańska (przewodniczący)

SSN Oktawian Nawrot (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Wiak

w sprawie ze skargi R. O.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie o sygn. akt I ACa (...)

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 1 kwietnia 2021 r.

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie I ACa (...) nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w (...) wyznaczenie terminu rozprawy w sprawie I ACa (...) nie później niż w terminie trzech miesięcy od dnia doręczenia postanowienia w sprawie rozstrzygnięcia niniejszej skargi;**
- 3. przyznaje R. O. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) sumę pieniężną w wysokości 2 500 (dwa tysiące pięćset) zł;**
- 4. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz pełnomocnika skarżącego – adw. T. B. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej;**

5. oddala skargę w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

R. O. (dalej: skarżący, powód), reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu adw. T. B., w skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu egzekucyjnym bez nieuzasadnionej zwłoki z 1 lutego 2021 r. (data prezentaty: 5 lutego 2021 r.), wniósł o:

1. stwierdzenie, że w postępowaniu prowadzonym przez Sąd Apelacyjny w (...) pod sygn. akt I ACa (...) nastąpiło naruszenie prawa skarżącego do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki,
2. nakazanie Sądowi Apelacyjnemu w (...) podjęcie czynności celem rozpoznania sprawy, tj. niezwłocznego wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej,
3. przyznanie skarżącemu od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 10 000 zł,
4. zasądzenie zwrotu uiszczonej opłaty sądowej od skargi.

W uzasadnieniu skargi wskazano, że 21 marca 2016 r. skarżący wniósł do Sądu Okręgowego w K. I Wydziału Cywilnego powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności. Postępowanie to zakończyło się wydaniem 22 października 2019 r. wyroku uwzględniającego powództwo. Dnia 23 grudnia 2019 r. pozwany wniósł apelację, wskutek czego sprawa obecnie podlega rozpoznaniu przez Sąd Apelacyjny w (...) I Wydział Cywilny. Dnia 14 kwietnia 2020 r. powód wniósł do Sądu Apelacyjnego w (...) odpowiedź na apelację. Następnie, wobec przedłużającej się beczynności Sądu Apelacyjnego w (...), 17 grudnia 2020 r. powód wystosował do Sądu wniosek o przyspieszenie rozpoznawania sprawy.

W opinii skarżącego działania Sądu Apelacyjnego w (...) doprowadziły do nieuzasadnionej przewlekłości postępowania. Postępowanie utknęło w martwym punkcie. Od dnia wpływu sprawy do Sądu Apelacyjnego w (...) minął przeszło rok, a sprawie nie został nadany bieg, nie zostały podjęte działania celem rozpoznania sprawy, w tym przede wszystkim nie został wyznaczony termin rozprawy apelacyjnej. Jednocześnie skarżący podkreślił, że zalecenie Sądowi Apelacyjnemu w (...) podjęcia odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie jest niezbędne do

jak najszybszego rozpoznania sprawy i zarazem zapobiegnie dalszej przewlekłości postępowania.

Uzasadniając żądanie zasądzenia sumy pieniężnej skarżący wskazał, że przez zaniechania Sądu Apelacyjnego w (...) postępowanie w sprawie trwa już dłuższy czas. Pomimo zawieszenia postanowienia egzekucyjnego do wydania prawomocnego orzeczenia, zaistniała sytuacja jest dla skarżącego wyjątkowo dotkliwa, istnieje bowiem stan niepewności co do jego stanu majątkowego, zaś skarżący wpisany jest jako dłużnik w BIK i nie ma w związku z tym zdolności kredytowej. Ponadto, skarżący podkreślił, że wartość przedmiotu sporu w sprawie to niebagatelna dla niego kwota 306 950 zł, która w wypadku uwzględnienia apelacji pozwanego i podjęcia postępowania egzekucyjnego może doprowadzić do znacznych strat finansowych, a nawet niewypłacalności skarżącego.

W odpowiedzi na skargę z 4 marca 2021 r. Prezes Sądu w (...) wniósł o jej oddalenie, a w przypadku jej uwzględnienia o przyjęcie mniejszej kwoty odszkodowania. Prezes jednocześnie podkreślił, że sprawa wraz z apelacją wpłynęła do Wydziału I Cywilnego Sądu Apelacyjnego w (...) 21 stycznia 2020 r. Dzień później, tj. 22 stycznia 2020 r., dokonano losowania sędziego sprawozdawcy i niezwłocznie podjęte zostały czynności związane z przygotowaniem sprawy do wyznaczenia terminu rozprawy (weryfikacja poprawności wniesienia apelacji oraz zachowania terminu, przygotowanie projektu zarządzenia o terminie rozprawy, doręczenie odpisu apelacji pełnomocnikowi powoda). Następnie akta sprawy zostały zamieszczone w „kolejce” (układanej wg dat wpływu akt do Wydziału) w oczekiwaniu na termin rozprawy. Dnia 21 kwietnia 2020 r. do akt wpłynęła odpowiedź pełnomocnika powoda na apelację.

Dnia 17 grudnia 2020 r. pełnomocnik powoda wniósł pismo, domagając się nadania sprawie biegu. Na to pismo, 4 stycznia 2021 r., udzieliła wyczerpującej odpowiedzi Przewodnicząca Wydziału. Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) w odpowiedzi na skargę wskazał również na bardzo trudną sytuację kadrową Wydziału Cywilnego oraz ilość spraw oczekujących na rozstrzygnięcie.

Dnia 24 marca 2021 r. do Sądu Najwyższego wpłynęło pismo skarżącego z 22 marca 2021 r. wyrażające stanowisko w przedmiocie odpowiedzi Skarbu Państwa na skargę. W piśmie tym skarżący:

1. podtrzymał w całości żądania zawarte w skardze z dnia 1 lutego 2021 r.,
2. wniósł o zasądzenie na rzecz pełnomocnika z urzędu kosztów pomocy prawnej udzielonej skarżącemu w postępowaniu skargowym, według norm prawem przepisanych oraz powiększonych o stawkę podatku VAT, wskazując jednocześnie, że koszty te nie zostały pokryte w całości ani w żadnej części.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. 2018, poz. 75; dalej: ustawa o skardze na przewlekłość) strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeśli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych. Stosownie zaś do art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny należy:

1. uwzględnić łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi,
2. charakter sprawy,
3. stopień faktycznej i prawnej złożoności sprawy,
4. znaczenie rozstrzygnięcia dla skarżącego,
5. zachowanie się stron, w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Regulacja ustawowa wzmacnia więc na poziomie krajowym wynikający z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. 1993,

nr 61, poz. 284 ze zm.) standard ochrony obejmujący prawo do rzetelnego procesu, w szczególności prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie. Przyjęcie ustawy o skardze na przewlekłość było zresztą w znacznym stopniu reakcją na wielokrotnie stwierdzone przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: Trybunał) naruszenia przez Polskę prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie.

W przedmiotowej sprawie, jak potwierdza Prezes Sądu Apelacyjnego w (...), akta sprawy wraz z apelacją wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w (...) 21 stycznia 2020 r. Dzień później dokonano losowania sędziego sprawozdawcy. Od tego czasu, zgodnie z odpowiedzią na skargę, w istocie nie zostały podjęte żadne czynności zmierzające do merytorycznego rozpatrzenia sprawy. Rację przy tym ma skarżący, wskazując w piśmie z 22 marca 2021 r., że Skarb Państwa w odpowiedzi na skargę *de facto* przyznał zasadność złożonej przez skarżącego skargi na przewlekłość postępowania. Sąd Najwyższy zgadza się bowiem, że w ten właśnie sposób rozumieć należy zasadniczą część uzasadnienia odpowiedzi na skargę, w której Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) wskazuje na trudną sytuację kadrową w Sądzie.

Jak wielokrotnie podkreślał Sąd Najwyższy w swym orzecnictwie, dla stwierdzenia przewlekłości postępowania irrelewantne pozostają argumenty dotyczące liczby wpływających spraw i obciążenia orzeczniczego, jak też wszelkie inne okoliczności związane z organizacją sądu. Zgodnie z przywołaną już treścią art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, dokonując oceny, czy naruszone zostało prawo strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, obok upływu czasu, uwzględnia się indywidualne okoliczności sprawy. Tym samym nie ma tu miejsca na szerokie uwzględnienie kwestii organizacyjnych, niestanowiących *de iure* składnika konkretnego postępowania (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). Kwestia właściwej organizacji sądownictwa jest obowiązkiem państwa, na co wielokrotnie zwracał uwagę Trybunał i Sąd Najwyższy (wyrok Trybunału w sprawie *Sutter v. Szwajcaria* z 22 lutego 1984 r., skarga nr 8209/78; wyrok Trybunału w sprawie *Wasilewski v. Polska* z 21 grudnia 2000 r., skarga

nr 32734/96; postanowienie Sądu Najwyższego z 8 marca 2005 r., III SPP 34/04; postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2019 r., I NSP 18/19).

Jak słusznie zauważają zarówno skarżący, jak i Prezes Sądu Apelacyjnego w (...), w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest m.in. wielomiesięczna beczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy, trwająca co najmniej 12 miesięcy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; 18 maja 2016 r., III SPP 53/16; 14 marca 2007 r., III SPP 3/07; 22 stycznia 2019 r., I NSP 68/18; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18; z 16 maja 2019 r., I NSP 28/19; 21 maja 2019 r., I NSP 21/19; 14 czerwca 2019 r., I NSP 37/19), jakkolwiek w części orzeczeń wskazuje się, że także krótsza, np. ośmiomiesięczna beczynność sądu, naruszyć może prawo strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 27 marca 2019 r., I NSP 88/18).

Obok powyższego, zgodnie z ustawą należy wziąć pod uwagę charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej złożoności sprawy, znaczenie rozstrzygnięcia dla skarżącego, a także zachowanie się stron, w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania. Żadna z okoliczności mogących zgodnie z ustawą uzasadnić długość postępowania w sprawie nie została podniesiona przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...) O ile więc zgodzić się należy z opinią, opartą na postanowieniu Sądu Najwyższego z 27 listopada 2019 r., I NSP 172/19, że przy ocenie możliwej beczynności sądu kryterium 12-miesięcznego oczekiwania na rozprawę nie może mieć charakteru bezwzględnego, o tyle za powód do odstąpienia od wskazanego standardu uznać można wyłącznie okoliczności *expressis verbis* określone przez ustawodawcę.

Z uwagi na powyższe Sąd Najwyższy stwierdził, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie I ACa (...) nastąpiła przewlekłość postępowania.

Z uwagi na stwierdzoną przewlekłość postępowania, a zarazem brak wyznaczenia terminu posiedzenia, Sąd Najwyższy, na zasadzie art. 12 ust. 3

ustawy o skardze na przewlekłość, zaleca Sądowi Apelacyjnemu w (...) wyznaczenie terminu rozprawy w sprawie I ACa (...)nie później niż w terminie trzech miesięcy od dnia doręczenia postanowienia w sprawie rozstrzygnięcia niniejszej skargi.

Skarga na przewlekłość postępowania i związana z nią możliwość przyznania skarżącemu, na jego żądanie, od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 2 000 – 20 000 zł, w znacznej mierze służy wymuszeniu na państwie takiej organizacji wymiaru sprawiedliwości, która umożliwi rozpoznanie sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13). Obok swoistej sankcji dla państwa, za niewłaściwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości, suma pieniężna, o której jest mowa w art. 12 ust. 4 ustawy, pełni funkcję rekompensaty dla strony za doznaną szkodę niematerialną, będącą wynikiem przewlekłości. Nie jest to więc odszkodowanie za poniesione straty i utracone korzyści (art. 361 § 2 k.c.) lub zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 445 k.c. Ustawa wprowadza przy tym zasadę, że strona, której skargę uwzględniono, może w odrębnym postępowaniu dochodzić naprawienia szkody ze stwierdzonej przewlekłości. Konsekwentnie sumę, o której jest mowa w ustawie, uznać należy za wstępną (tymczasową) rekompensatę z tytułu doznanej szkody niematerialnej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18).

Zważywszy, że suma pieniężna, o której jest mowa w ustawie, stanowi dla strony wstępną rekompensatę, w sprawie zostało udzielone powodowi zabezpieczenie w postaci zawieszenia postępowania egzekucyjnego przeciwko niemu do czasu prawomocnego zakończenia postępowania, a także, że postępowanie w sprawie zainicjowane zostało przed Sądem Okręgowym w K. przeszło 4 lat temu, Sąd Najwyższy uznał, że adekwatna jest kwota 2 500 zł.

O kosztach postępowania skargowego (wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 240 zł), mając na względzie wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19, orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. i art. 8 ust 2 ustawy o skardze na przewlekłość oraz

§ 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015, poz. 1800 ze zm.).

Artykuł 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość stanowi, że uwzględniając (lub odrzucając) skargę, sąd z urzędu zwraca uiszczoną od niej opłatę. W niniejszej sprawie nie została wniesiona taka opłata (skarżący został zwolniony z kosztów sądowych), z uwagi na co Sąd Najwyższy nie mógł wydać rozstrzygnięcia przewidzianego w ww. przepisie.